

17. Devlet ve devrim

Tüm devrimlerde merkezi sorun devlet iktidarıdır. Temel sorun iktidarın hangi sınıfa alacağıdır. Lenin'in pek çok kez tekrarladığı gibi, devrimci teori olmadan devrimci hareket olamaz; dolayısıyla, onun saklanmakta olduğu Ağustos ve Eylül aylarını devlet ve devrim konusu üzerinde bir çalışmayla harcamış olması hayret vericidir.

Lenin, 1916 yılının son birkaç ayında bu konu üzerinde sistematik olarak çalışıyordu. 17 Ocak 1917'de, halen İsviçre'de olduğu sırada, Aleksandra Kollontay'a bunu yazıyordu: "Marksizmin devlet konusuna yaklaşımını üzerine bir makale hazırlıyorum "materyal neredeyse hazır halde elimde)." (1)

Lenin Rusya'ya giderken bu el yazması taslağı Stockholm'de bıraktı. 5-7 Temmuz günleri arasında Kamenev'e yazdığı mektuptan da anlaşılabilir gibi, taslak yazılmaya hazır halde bulunuyordu: [Entre nous (ikimiz arasında kalması kaydıyla -çn.): Eğer beni öldürürlerse, senden (Stockholm'de bıraktığım olduğum) Marksizmde Devlet başlığını taşıyan notlarımı yayınlamanı rica ediyorum. Defter mavi bir kapla ciltlenmiş durumda. Defter Marks ve Engels'ten, ayrıca Kautsky'nin Pannekoek'e karış yazılarından alıntılar içeriyor. Ayrıca kaleme alınmış bir dizi düşünce, not ve formülasyon var. Sanırım üzerinde bir hafta kadar uğraıldıktan sonra yayınlanmaya hazır hale getirilebilir. Bu çalışmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Köşül şu: Bütün bu söylediklerim ikimiz arasında kalmalı! (2)]

Çalışmanın henüz daha Ocak Devrimi'nden önce bitmiş olduğu ve Lenin'in bu çalışmayı son derece önemli gördüğü mektupta yazdıklarından açıkça anlaşılıyor. Ayrıca, Ekim ayaklanmasından birkaç ay kadar önce yazılmış ve Devlet ve Devrim adıyla yayınlanmış nihai taslağı Lenin'in en önemli eserleri arasında yer aldığından hiç kuşku yok.

Eser, devrimci hareketin karış karışya bulunduğu en önemli teorik ve pratik sorunları ele alıyor -bunlar bugüne kadar geçen zaman içinde öneminden hiçbir şey yitirmemiş, aksine önemi daha da artmış sorunlar.

Marksist Devlet Teorisi'nin yenilenmesi

İkinci Enternasyonal'in 'marksistleri', önde gelen teorisyenleri Kautsky de dahil olmak üzere, marksist devlet teorisini iddia ettiler ve kabalattırıp bayağılattırdılar. Lenin bunları yazıyor:

[Bugün Marks'ın teorisinin yüz yüze kaldığı şey, tarih boyunca, kurtuluşları için savaşım veren ezilen sınıfların devrimci düşünür ve liderlerinin geliştirdikleri teorilerin sürekli olarak başına gelmiş olan şeydir. Ezen sınıflar büyük devrimcileri yapımları boyunca takip altında tuttular; onların teorilerini en vahşi, en gaddar tahrifatlarla, sınırsız bir nefretle ve en acımasız yalan ve iftira kampanyalarıyla karışladılar.

Ölümlerinden sonra, tabiri caiz ise, onları zararsız ikonlar haline getirmek, onları putlaştırma için girişimlerde bulunulur. ehanlı olarak teorileri sahip oldukları devrimci özden arındırılır, teorinin devrimci keskinliği körleştirilir ve teori kabalattırılır. Bugün, burjuvazi ve işçi hareketi içindeki oportünistler marksizmi tahrif etmek konusunda ele ele vermiş bulunuyorlar. Bu teorinin devrimci yanını, devrimci ruhunu çekip alıyor, bunun üstünü örtüyor ve tahrif ederek onu tanınmaz hale getiriyorlar. (3)]

Reformistler marksizmi tahrif ettiler, ama özellikle marksist devlet kavramını. Kautsky'nin 'marksizmi' mekanik ve kadenci idi. Edilgen ve devrimci değildi. Bütününü devrimci ve reformist olan uzun bir dönem Kautsky'yi kapitalist devletin çepitli tek tek yanlarına karış eleştirel bir tutum benimsemeye, ancak sisteme bir bütün olarak karış çıkmamaya yöneltmişti. Kapitalist devleti yıkmak değil, onun çepitli yanlarını reforme etmek sürekli yinelenip duran fikir haline geldi. Kautsky için, marksizm sınıf mücadelesinin bir teorisi idi. Oysa Marks'ın kendisi için o sınıf mücadelesinin proleterya diktatörlüğüne doğru gelişmesiydi. Nitekim, Weydemeyer'e yazdığı 5 Mart 1852 tarihli bir mektupta Marks bunları söylüyordu:

[Bana gelince, modern toplumda sınıfların varlığını ya da bunlar arasındaki mücadeleyi keşfetmiş olmam beni ayrıcalıklı kılan bir durum değil. Burjuva tarihçiler söz konusu sınıf mücadelesinin tarihsel gelişimini, burjuva ekonomistler sınıfların ekonomik anatomisini benden çok daha önce tanımlamışlardır. Benim yeni olarak yaptığım şey bunları kanıtlamak oldu: (1) sınıfların varlığı yalnızca üretimin gelişmesindeki özgül, tarihsel aşamalara bağlıdır; (2) sınıf mücadelesi kaçınılmaz olarak proleterya diktatörlüğüne yol açar; (3) bu diktatörlüğün kendisi yalnızca tüm sınıfların ortadan kaldırılmasından ve sınıfsız topluma geçişten oluşur. (4)]

Dolayısıyla, Marks'a göre, sınıf mücadelesi kavramının kabulü burjuva sınıfların ötesine geçmezken, proleterya diktatörlüğü söz konusu sınıfı açar.

Kautsky ve arkadaşları, kapitalist devletin verildiği haliyle alınacağı ve onun kimi yanlarıyla mücadele edilirken bile, bu devlete uyarlanacağı öne sürüyorlardı. Kautsky, Erfurt Programı (1891)'nda bunları yazıyordu:

[Bu devrim (yani siyasi iktidarın proleterya tarafından ele geçirilmesi), içinde ortaya çıktığı koşullara bağlı olarak çok çeşitli biçimler alabilir. Devrimin biddet ve kan dökmekten ayrılamaz olduğu hiçbir şekilde düşünülemez.

Dünya tarihinde, egemen sınıfların zorunluluk karşısında gönüllü olarak teslim bayrağını çekecek kadar akıllı, güçsüz ya da korkak olduklarına işaret eden durumlara halihazırda tanık olmuş bulunuyoruz.(5)] Kautsky'nin teorisi, Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllar içinde meyvalarını vermeye başladı. 1922 yılında yayımlanan bir çalışmasında Kautsky şöyle yazıyordu:

[Marks, Sosyal Demokrat Parti'nin programını eleştiren ünlü makalesinde bunları söyler: "Kapitalist toplumla komünist toplum arasında, bunlardan birinin diğerine dönüştüğü devrimci bir dönem yer alır. Buna karşılık gelen şey, içinde devletin proleteryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamayacağı siyasi bir geçiş dönemidir." Son yıllardaki deneyimlerimizi dikkate alarak, istediğimiz hükümetin niteliğine ilişkin bu pasaj bugün artık deşifre edilebilir ve bunu söyleyebiliriz: "Bütünüyle burjuva karakterli devlet dönemi ile bütünüyle proleter karakterli devlet dönemi arasında, bunlardan birinin diğerine dönüştüğü bir dönem yer alır. Ayrıca, buna uygun olarak, içinde devletin genellikle bir koalisyon hükümeti biçimini aldığı siyasi bir geçiş dönemi vardır."(6)]

Kautsky, Materyalist Tarih Anlayışı adını taşıyan daha sonraki bir kitabında, devrimde silahlı mücadeleye duyulan ihtiyacı bütünüyle yadsıyacak kadar ileri gitmiştir:

[Demokratik bir devlete (mevcut burjuva devlete), sadımlaştırılmış bir demokrasiye sahip olduğunuz zaman, silahlı mücadele toplumsal çatışmaların çözümünde artık herhangi bir rol oynamaz. Bu çatışmalar barışçıl araçlarla, propaganda ve oy verme yoluyla çözüme kavuşturulur. Hatta işçi sınıfının baskı aracı olan kitle grevinin işe yararlığı bile azalır.(7)]

Kautsky'ye göre, devlet tarafsız (nötr) bir organdır:

[Modern demokratik devlet, hükümet aygıtının sömürücü sınıflar tarafından kullanılması artık onun (devletin -çn.) temel ve kendisinden ayrı düşünülemez bir özelliği olmaması dolayısıyla, kendisinden önce gelen devlet tiplerinden ayrılır. Demokratik devlet, daha önceki rejimlerde olduğunun aksine, bir azınlığın organı olma edili mi göstermez; bunun yerine halkın çoğunluğunun, bir başka deyişle emekçi sınıfların organı olma edili mindedir. Öte yandan, sömürücü bir azınlığın organı olduğu durumda, bu onun doğasından değil, emekçi sınıfların birlikten, bilgiden, badımsızlıktan ya da mücadele yeteneğinden yoksun olmalarından kaynaklanır -bütün bu nitelikler onların içinde yapıları koşulların bir sonucudur.

Demokrasi, sömürücülerin siyasi iktidarını ortadan kaldırma olanağı sunar; işçilerin sayısının sürekli olarak artıp gösterdiği bugün, bu durum giderek daha sık bir biçimde yaşanmaktadır.

Durum bu olduğu ölçüde, demokratik devlet sömürücü sınıfların elinde basit bir araç olmaktan daha çok uzaklaşır. Hükümet aygıtı, belli koşullar içinde, ikinciye karşı -diğer bir deyişle geçmişte işlediğinin aksi yönünde- işlemeye başlamış olmaktadır. Bir baskı aracı olmaktan çıkıp işçilerin kurtuluşunun bir aracı haline gelmeye başlamıştır.(8)]

Kuşkusuz, Kautsky 1917'den önce açık bir biçimde devrim karşıtı değildi; fakat, devlet konusunda, devrim araçlığıyla devlet aygıtının parçalanmasına duyulan ihtiyaç sorununa hiç değinmeyen reformist yönelimin temel karakteristiği onun düşüncesinde pimdiden gözlenebilir durumdaydı.

Kapitalist Devlet'in parçalanması

Lenin, Devlet ve Devrim'de, analizlerine devlet sorununun savaş ve devrim açısından merkezi sorunu teşkil ettiğini belirterek başlar. "Bafta gelen görevimiz, Marks'ın devlet konusunda öğretmiş olduklarını yeniden inşa etmektir."(9)

[Devlet, sınıf çelişkilerinin uzlaşmazlığının bir ürünü, bir durumdur. Devlet, sınıf çelişkilerinin nesnel olarak uzlaşmazlığı yerde, zamanda ve oranda ortaya çıkar. Tersinden bir ifadeyle, devletin varlığı, sınıf çelişkilerinin uzlaşmaz olduğunu kanıtlar.(10)]

. Devlet sınıf egemenliğinin, bir sınıfın diğeri üzerindeki baskısının aracıdır.]

1918 yılının Ekim-Kasım aylarında, Proleterya Devrimi ve Dönem Kautsky adlı kitabında, Lenin parlamenter demokrasinin sınıf yapısının altını daha vurgulu bir biçimde çizmiştir:

[Burjuva demokrasisi, ortaçağla karşılaştırıldığında büyük bir tarihsel gelişmeye karşılık düşse de, her zaman için sınırlı, güdük, sahte ve ikiyüzlü, zenginler için bir cennet, sömürülenler ve yoksullar için bir tuzak, bir aldatmaca olarak kalır ve kapitalizm altında bu şekilde kalmaya yazgılıdır(11). Hilekarlık, biddet, çürümürlük, yalancılık, ikiyüzlülük ve yoksulların ezilmesi: Modern burjuva demokrasisinin, uygar bir görünüm verilmiş, cilalanmış dış görüntüsünün ardında gizlenen şeyler bunlardır.(12)]

Kautsky, inci ve kurnaz bir yoldan Marksizmi tahrif ediyordu:

[Teorik olarak, devletin sınıf egemenliğinin bir aracı olduğu, ya da, sınıf çelişkilerinin uzlaşmaz olduğu reddedilmez. Ancak, gözden kaçırılan ya da bilinçli olarak saklanmaya çalışılan şey budur: Eğer devlet sınıf çelişkilerinin uzlaşmazlığının bir ürünü ise, eğer devlet toplumun üstünde duran ve 'ona giderek daha çok yabancılaşan' bir iktidar ise, ezilen sınıfın kurtuluşu, yalnızca biddete dayalı bir devrimin yokluğunda değil, fakat ayrıca egemen sınıf tarafından yaratılmış devlet iktidarı aygıtının yıkılmaması durumunda da imkansızdır. Kautsky'nin 'unuttuğu' ve tahrif ettiği çıkarsama budur(13). daha önceki tüm devrimler devlet aygıtını geliştirip mükemmelleştirmiştir, oysa bu aygıtın kırılması, parçalanması gerekir.

Bu çıkarsama, marksist devlet teorisinde başta gelen temel husustur. Hakim resmi sosyal demokrat partiler tarafından bütünüyle göz ardı edilen ve, gerçekte (aşağıda göreceğimiz gibi) İkinci Enternasyonal'in önde gelen teorisini Karl Kautsky tarafından tahrif edilen şey tam da bu temel husustur.(14)]

Proleterya Diktatörlüğü

Kapitalist devlet aygıtının parçalanması ve burjuvazinin ezilmesi zorunludur; çünkü, burjuvazi, kendi ekonomik ve siyasi egemenliğini yeniden inşa etme gayretinden hiçbir zaman vazgeçmeyecektir:

[Marks'ın devlet sorunu ve sosyalist devrim çözümlemesinde başvurduğu sınıf mücadelesi teorisi, doğul olarak, proleteryanın siyasi egemenliğinin, onun diktatörlüğünün, yani onun doğrudan halkın silahlı gücüyle desteklenen bölünmemiş iktidarının kabulüne varır. Burjuvazinin devrilmesi, ancak, proleteryanın, burjuvazinin kaçınılmaz olarak ve delice giriştiği direnişini ezmeye, tüm emekçi ve sömürülen kitlelerin hepsini yeni ekonomik sistem için örgütlemeye kapasitesine sahip olarak, egemen sınıf haline gelmesiyle başarılabilir.

Sosyalist bir ekonominin örgütlenmesi çalışmasında, gerek sömürücülerin direnişini ezmeye, gerekse muazzam büyüklükteki halk kitlesine -köylüler, küçük burjuvazi, yarı-proleterler- önderlik etmek için, proleteryanın zor kullanımının merkezi örgütüne, biddetin örgütüne, yani devlet iktidarına ihtiyacı vardır.(15) Marksizmi sınıf mücadelesi teorisinin sınırları içine hapsetmek demek, marksizmi daraltmak, tahrif etmek, onu burjuvazi açısından kabul edilebilir bir şey durumuna indirgemek anlamına gelir. Bir marksist, sınıf mücadelesinin kabulünü, proleterya diktatörlüğünün kabulüne kadar genişleten kişidir.(16)]

Marks ve Engels, 1871 Paris Komünü deneyimi temelinde, kapitalist devletin yerine ne tür bir devletin ikame edileceği, proleterya diktatörlüğünün ne tür bir biçim alması gerektiği konusunda açık çıkarsamalarda bulundular. Marks'ın sözleriyle:

[Komün'ün yayımladığı ilk emir. sürekli ordunun dağıtılması ve onun yerine silahlı halkın geçirilmesi idi. Komün, Paris'in çeşitli bölgelerinden genel oy esasına dayalı olarak seçilmiş, sorumlu ve her an görevden alınabilir belediye meclisi üyelerinden oluşuyordu. Doğul olarak, üyelerinin çoğunluğu işçi, ya da işçi sınıfının onanmış temsilcileri idi. O zamana kadar hükümetin elinde bir araç işlevi görmüş olan polis örgütü derhal siyasi niteliklerinden arındırıldı, Komün'ün sorumlu ve her an görevden alınabilir bir aracı durumuna getirildi. Aynı şey, idarenin tüm diğer dallarındaki memurlar için de geçerliydi. Komün üyelerinden aşağıya doğru her basamakta, kamu hizmeti karşılığında ödenecek ücret, işçi ücretleri düzeyinde olmak zorundaydı.

Yüksek devlet görevlilerinin ayrıcalıkları ve bunlara verilen temsil ödenekleri, bu yüksek devlet görevlilerinin kendilerinin tasfiye edilmesiyle birlikte ortadan kalktı. Eski hükümetin fiziksel güç aygıtları olan sürekli ordunun ve polis örgütünün dağıtılmasıyla birlikte, Komün, vakit yitirmeksizin manevi baskı aygıtını, rahiplerin iktidarını tasfiyeye girişti. Adli görevliler sahte baskılarıyla yitirdiler. bunlar, bundan böyle, seçimle göreve gelen, sorumlu ve geri alınabilir görevliler olacaklardı.(17)]

Lenin bu sözleri aktarıyor ve birtakım çıkarsamalara varıyor:

[Komün. 'yalnızca' daha eksiksiz bir demokrasiyi parçalanmış devlet aygıtının yerine geçirmiş gibi görünüyor: düzenli ordunun dağıtılması, tüm devlet görevlilerinin seçimle göreve gelmesi ve bunların geri alınabilir olması. Ancak, gerçekte, bu 'yalnızca' belli kurumların yerine esas olarak farklı tipte diğer kurumların geçirilmesi anlamında muazzam bir dönüşüme işaret eder; . temsil ödeneklerinin ve devlet görevlilerinin parasal ayrıcalıklarının ortadan kaldırılması, tüm devlet memurlarının ücretlerinin 'işçi ücretleri' düzeyine indirilmesi.(18)]

Kapitalizmde, yürütme (devlet memurları vd.) sahte bir parlamenter görüntünün ardında gizlenir:

['Komün, parlamenter bir aygıt değil, aynı zamanda hem yürütme hem de yasama işlevini yerine getiren işlevsel bir organ olacaktır.'

'Parlamenter olmayan işlevsel bir organ' -açıkça ve içtenlikle söylemek gerekirse, bugünkü parlamenterlerin ve sosyal Demokrasinin 'süs köpekleri'nin aklını başından alan şeydir bu! Amerika'dan İsviçre'ye, Fransa'dan İngiltere'ye, Norveç'e vs. kadar istediğiniz herhangi bir parlamenter ülkeyi alın: Bu ülkelerde, gerçek 'devlet işleri' kulislere kotarılır ve bakanlık daireleri, yüksek düzey yöneticiler ve genel kurmay

tarafından hayata geçirilir. Parlamento, 'kaba, bayağı halk'ın aldatılmasını amaçlayan konuşmaların yapıldığı bir sahnedir başka bir şey değildir.(19)]

Bolşevik siyaset, uygulanabilirliği olan bir siyaset idi:

[Biz ütopyacı değiliz; tüm idareden, tüm bağımlılıktan bir anda sıyrılmayı 'düşlemiyoruz'. Proleterya diktatörlüğünün görevlerinin kavranamamasına dayanan bu anarhist düpler marksizme tamamen yabancıdır ve işin aslında, bunlar sosyalist devrimi insanların farklı olacakları bir zamana ertelemekten başka bir şeye hizmet etmezler. Hayır, biz sosyalist devrimi bugünkü insanlarla, bağımlılıktan, denetimden 'gözetmenler ve muhasebeciler'den vazgeçemeyecek olan bu insanlarla birlikte istiyoruz.

Bununla birlikte, söz konusu bağımlılık, tüm sömürülenlerin ve emeğiyle geçinenlerin silahlı öncüsüne, yani proleterya bağımlılık beklinde olmalıdır. Devlet görevlilerinin özgül 'idare ve kontrol' işlevlerinin ortalama kent sakinlerinin yetenekleri dahilinde olup pekala 'işçi ücretleri' karşılığında yerine getirilebilecek olan 'gözetmen ve muhasebeciler'e özgü basit işlevlerle değiştirilmesine hemen şimdi, bugünden yarıya başlanabilir ve başlanmalıdır da.

Kapitalizm tarafından halihazırda yaratılmış olanı temel alarak, işçi olarak kendi deneyimize yaslanarak, silahlı işçilerin devlet iktidarı tarafından desteklenen sıkı, çelik bir disiplin kurarak, geniş ölçekli üretimi işçiler olarak biz örgütleyeceğiz. Devlet görevlilerinin rolünü, sorumlu, görevden alınabilir, mütevazı bir ücret karşılığında çalışan ve salt bizim yönergelerimizin basit uygulayıcıları olan 'denetmen ve muhasebeciler'in rolüne indirgeyeceğiz (kuşkusuz her türden ve her düzeydeki teknisyenin yardımıyla). Bu, bizim proleter görevimizdir ; proleter devrimini yaparken işe kendisiyle başlayabileceğimiz ve başlamamız gereken şey budur. Böyle bir başlangıcın bizzat kendisi, geniş ölçekli üretim temelinde, tüm bürokrasinin tedrici olarak 'sönümlenmesine', tedrici olarak bir düzenin -tüm içinde olmayan ve ücretli kölelikle hiçbir benzerlik taşımayan bir düzenin- yaratılmasına yol açacaktır: içinde kontrol ve muhasebe işlevlerinin giderek basitleştiği, karşılık olarak bunların herkes tarafından yapılabilir duruma geleceği, dolayısıyla bir alışkanlık haline alacağı ve nihayet toplumun özel bir kesiminin özel işlevleri olmaktan çıkacağı bir düzen.(20)]

Kapitalizmden komünizme geçiş

Lenin'in kaleme aldığı yazılarda, kendisinden önce gelen Marks'ın yazılarında olduğu gibi, geleceğin sosyalist toplumuna ilişkin çok az düşünce rastlanır. Marks ve Lenin ütopyik sosyalistler değildi; onlar, sosyalizmin ancak insanlığın pratik mücadelesiyle başarılabileceğine inanmışlardı. O başarılmadan önce sosyalizmin özgül nitelikleri üzerine önermeler geliştirmek doğmatik ve anlamsız bir şey olurdu. Ancak, her ikisi de, sosyalizm için kapitalizme karşı verilen sınıf mücadelesi süreci konusunda son derece net fikirlere sahipti:

[Kapitalizmden komünizme geçiş sırasında baskı hala bir gerekliliktir; ancak, bu, artık sömürülen çödünlüğün sömürücü azınlık üzerindeki baskısıdır. Özel bir aygıt, bir baskı aracı olan 'devlet' hala bir gerekliliktir; fakat bu bir geçiş devletidir. Söz konusu olan artık kelimenin gerçek anlamında bir devlet değildir; sömürücüler azınlığının dünün ücretli köleler çödünlüğü tarafından baskı altında tutulması, karşılaştırmalı olarak, son derece kolay, basit ve doğal bir görevdir ve kölelerin, serflerin, ücretli işçilerin kalkışmalarının bastırılması sırasında görülenden çok daha kârsız, insanlığa maliyeti çok daha düşük düzeyde olacaktır. Bu, demokrasinin halkın ezici çödünlüğünü içine alacak biçimde genişlemesi, baskı için özel bir aygıt duyulan ihtiyacın ortadan kalkmaya başlaması ile de uygunluk içindedir. Sömürücüler, doğal olarak, bu görevi yerine getirecek yüksek düzeyde karmaşık bir aygıt olmaksızın halkın baskı altında tutmaya yetenekli olamazlar; oysa, halk, çok basit bir 'aygıt'la, hemen hemen 'aygıt' olmayan bir aygıtla, özel bir araç olmaksızın, silahlı halkın basit bir örgütüyle (ileride düşünceğimiz gibi İşçi ve Asker Sovyetleri gibi bir örgüt) dahi, sömürücüleri baskı altına alabilir.(21)

Halkın büyük çödünlüğü için demokrasi, halkın sömürülenlerin ve ezenlerin zor yoluyla baskı altında tutulması, yani demokrasinin dışında tutulması -kapitalizmden komünizme geçiş sırasında demokrasinin uğradığı dediklik budur.

Ancak komünist toplumda, kapitalistlerin direnişi bütünüyle ezildiği, kapitalistler ortadan kalktığı, artık sınıfların olmadığı (yani toplumun üyeleri arasında toplumsal üretim araçlarıyla ilişkileri açısından bir ayrım kalmadığı) zaman, ancak bundan sonra "devletin varlığı sona erer" ve 'özgürlükten söz etmek mümkün hale gelir".(22)

Son olarak, baskı altında tutulması gereken hiç kimse (bir sınıf, halkın kendisine karşı sistematik bir mücadelenin verildiği belli bir bölüntüsü anlamında 'hiç kimse') olmadığı için, yalnızca komünizm devleti tamamen gereksiz kılar. Bizler ütopyacı değiliz ve tek tek bireylerin ayrılıklarının muhtemel ve kaçınılmaz olduğunu, ya da bu tür ayrılıkları durdurmaya ihtiyaç olacağını asla inkar etmiyoruz. Bununla birlikte, ilk

olarak, bunun için hiçbir özel aygıtta, özel bir baskı aracına ihtiyaç olmadığının belirtmek gerekir; bu tür ayrıtlıkların durdurulması ihi, uygar bir halk topluluğunun modern toplumda bile görülecek bir itih kakıya son verme, ya da bir kadına yönelik saldırının önüne geçme gibi müdahaleleri kadar basit ve gönüllü olarak silahlı halkın kendisi tarafından yerine getirilecektir. İkinci olarak, toplumsal ilihpkilerdeki kuralların ihlali olarak karbımıza çıkan ayrıtlıkların toplumsal nedeninin insanların sömürsünden, onların doyurulmamış isteklerinden ve yoksulluklarından kaynaklandığını biliyoruz. Bu temel nedenin ortadan kaldırılmasıyla birlikte, ayrıtlıklar kaçınılmaz olarak 'sönümlenme'ye bağlayacaktır. Bunun hangi hızda ve ne tür bir süreç içinde gerçekleşeceğini bilmiyoruz; ancak bunların sönümlenerek ortadan kalkacaklarını kesinlikle biliyoruz. Bunların sönümlenip ortadan kalkmasıyla birlikte devlet de sönümlenecek ve ortadan kalkacaktır. (23)]

Lenin için, ekonomik düzeyde kapitalizmden komünizme geçiş sorunu ayrıca siyasi bir sorundu. Geçiş döneminde geçmişin ve geleceğin -kapitalizmin ve komünizmin- ödeleri arasındaki kombinasyonun ne olabileceğini kestirmeye çalışan Lenin, bu konuda da sonuna kadar pratik ve gerçekçi bir tutumu benimsemişti. Devrimin hemen sonrasındaki toplumda eski ile yeniye ait ödelerin bir kombinasyonu söz konusu olacaktır:

[Üretim araçları, artık bireylerin özel mülkiyeti durumunda değildir. Üretim araçları toplumun tümüne aittir. Toplumun toplumsal olarak gerekli çalışmanın belli bir bölümünü gerçekleştiren her üyesi, toplumdan, belli bir çalışmayı gerçekleştirmiş olduğunu gösteren bir belge alır. Sahip olduğu bu belgeyle, kamu madazalarında sergilenen tüketim mallarından çalışmasına karşılık düben miktarda ürün alır. Dolayısıyla, her çalışan, kamusal fona giden emek miktarı dübüldükten sonra, toplumdan topluma verdiği kadarını almış olur.

'Ehitlik' açıkça en yüksek derecede hüküm sürer. (24)]

Bununla birlikte, söz konusu olan gerçek bir ehitlik değildir:

[Marks bunu söyler: Burada 'ehit hak'ka kesinlikle sahibiz; fakat bu, hala, her hak gibi bir 'burjuva hak'tır ve kendi içinde ehitsizliði içerir. Her hak, ehit bir ölçünün farklı insanlara, gerçekte birbirine benzemeyen ve birbirine ehit olmayan insanlara uygulanmasıdır. 'Ehit hak'kın ehitliğin ve adaletin bir ihlali anlamına gelmesinin nedeni de budur. Pratik olarak, bir diğeri kadar toplumsal emek harcamış olan her kişi, (yukarıda sözü edilen kesintilerden sonra) toplumsal üründen ehit bir pay alır.

Ne var ki, insanlar birbirleriyle aynı değildir: Biri güçlü, diğeri zayıftır; biri evli, diğeri değildir; biri diğerdenden daha çok çocuğa sahiptir vb. Marks, bundan hareketle şu çıkarsamaya ulaşır:

"Ehit emek tüketimi ve bu yüzden toplumsal tüketim fonundan ehit bir pay alınması ile, gerçekte bir kişi diğerdenden daha çok alacak, biri diğerdenden daha zengin olacaktır vb. Bütün bu eksikliklerden kaçınılabilmesi için, hak ehit değil, ehitsiz olmak zorundadır. Dolayısıyla, komünizmin ilk aşaması henüz adaleti ve ehitliði sağlayabilecek durumda değildir: Zenginlikte farklılıklar, adil olmayan farklılıklar varlıklarını hala sürdüreceklerdir, ancak insanın insan tarafından sömürülmesi olanaksız hale gelmiş olacaktır." (25)

Böylece, komünist toplumun (genellikle sosyalizm olarak adlandırılan) ilk aşamasında, 'burjuva hak' tamamen değil, ancak kısmen ve o ana kadar ulaşılmış ekonomik devrim nispetinde, yani yalnızca üretim araçları açısından ortadan kaldırılır. 'Burjuva hak', onların (üretim araçlarını -çn.) bireylerin özel mülkiyeti olarak kabul eder. Sosyalizm ise onların ortak mülkiyet durumuna dönüştürür. 'Burjuva hak', bu ölçüde -ve yalnızca bu ölçüde- ortadan kalkar.

Ne var ki, onun diğer yanı dübünlüdüünde, 'burjuva hak' varlığını korur; ürünlerin bölüşümünün düzenlenmesi kapasitesinde (belirleyici faktör) ve emeğin toplumun üyeleri arasındaki bölüşümünde varlığını sürdürür. Sosyalist ilke, 'Çalışmaya ekmek de yok' ilkesi, halihazırda gerçekleşmiş durumdadır; diğer sosyalist ilke, 'Ehit emeğe ehit ürün' ilkesi de halihazırda gerçekleşmiştir. Ancak bu henüz komünizm değildir ve, ehit olmayan bireylere ehit (gerçekten ehit) miktarda emek karşılığında ehit miktarda ürün veren 'burjuva hak'ki henüz ortadan kaldırmaz. (26)]

'Burjuva hak' varlığını sürdürdüğü ölçüde,

[üretim araçları üzerindeki ortak mülkiyeti emniyet altına alırken emeğin ve ürünlerin bölüşümündeki ehitliğin koruyuculuğunu yapan devlete olan ihtiyaç hala devam eder.

Devlet, kapitalistler ve herhangi bir sınıf artık var olmadığı, dolayısıyla, baskı altına alınacak bir sınıf söz konusu olmadığı ölçüde, sönümlenir. Bununla birlikte, fiili ehitsizliði olumlayan 'burjuva hak'kın korunması hala söz konusu olduğu için, devlet henüz tamamen sönümlenmez. Devletin tamamen sönümlenebilmesi için tam bir komünizmin varlığı zorunludur. (27)]

İhçiler, yetenekleri, kendi ihtiyaçları, ailelerinin ihtiyaçları vb. açısından birbirlerinden farklı olmakla beraber, her ihçinin bir biçim altında topluma verdiği ehit miktarda emeğin bir başka biçim altında geri

alınabilmesi için, bir hususta mutlak biçimde ehit olmak zorundadırlar: Bu, üretim araçları üzerindeki mülkiyettir. Üretimin büyümesi, topluma ait -yani bütün işçiler tarafından ortaklaşa mülk edinilen- üretim araçları miktarının artması, ürünlerin bölünümündeki ehit hakların altını giderek oyacaktır. Bu ise, karşılık olarak, insanlar arasındaki ehitliği giderek artıracaktır. Böylece, geçiş döneminin burjuva hakkı, kendi reddini kendi içinde taşıyor olacaktır.

Geçiş dönemindeki burjuva hak, her işçinin topluma verdiği emeğe göre toplumdan tüketim aracı almasına dayanırken, üretim araçları açısından toplumsal ehitlik esasına dayanır ve bu yüzden de kendi kendisini sönmüldirecektir.(28)

Marks ve Lenin'e göre, proleterya diktatörlüdü ve üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin ortadan kaldırılması, barbar bir sınıfly toplumdaki miras alınmış olan burjuva hukukun ve burjuva devletin üstesinden gelinmesi için yeterli değildir. Üretici güçlerin gelişim sürecinin bütün bir dönemi, ayrıca en önemli üretici gücün -çalışan insanların- entellektüel ve moral dönüşümü, insanlığın gerçek özgürlüde ulaşabilmesi için zorunludur.

Proleterya diktatörlüdü dönemi, en çetin sınıf mücadeleslerinden birinin yapıldığı uzun bir dönem olacaktır; proleterya, ekonomik, kültürel, siyasi cephelerde geçmişi temsil eden güçlere karşı, en başta da kitlelerin bilincine çöreklenmiş kapitalist geleneklere ve alışkanlıklara karşı mücadele etmek zorunda kalacaktır. Siyasi iktidarın proleterya tarafından ele geçirilmesi, yalnızca, gerçek komünizmin başarılası açısından zorunlu olan ekonomik inşa ve kültürel devrim yolunda atılmış bir ilk adımdır.

Sonuç

Tarih boyunca, egemen sınıflar, ezilen sınıflara, devlet karşısında biçare durumda olduklarını kabul ettirebilmek için, devleti yüce, her şeye kadir bir güç olarak tanımlayarak onun etrafında bir efsane yaratmışlardır. Lenin'in görevi, devletin üzerindeki bu mistik örtüyü kaldırıp onun sınıf niteliğini gözler önüne sermektir.

Lenin'in teosi ile pratiği arasındaki dinamik ilişki, onun 30 Kasım 1917'de kaleme aldığı Devlet ve Devrim'in kenar notlarından birinde çok açık bir biçimde görülür:

[Broşürün ikinci bölümünün (1905 ve 1907 Rus Devrimleri Deneyimi) yazılması, muhtemlen uzun bir süre ertelenmek zorunda kalacak. 'Devrim deneyimi'nin çözümlenmesi, onun hakkında yazı yazmaktan daha keyifli ve daha yararlı.(29)

Lenin, kendi çalışmasına, devrimin fiili deneyimi ve onun ihtiyaçları ışığında 'Marks'ın gerçek devlet öğretisi'nin yeniden canlandırılmasıyla sağlamak gibi mütevazı bir amaç atfediyordu; gerçekte ise, Marks'ın düşüncelerine yeni bir yodunluk ve dolayısıyla yeni bir gelişme kazandırdı. Lenin'in Devlet ve Devrim'deki bütün bir öğretisi, her şeyden önce, kitlelerin yaratıcı potansiyeline duyduğu tam bir güvene dayanır -onun tüm çalışma ve mücadelesinin temasını oluşturan bir güven. 1906'da yazdığı bir makaleden bir pasaj aktarmak gerekirse:

[Daha geniş, daha zengin, daha dikkatlice düşünölmüş, daha yöntemli, daha sistematik, daha yürekli, daha canlı tarih yapımı tarafından ayırt edilen şey tam da devrimci dönemlerdir, kavrayıştan yoksun, Kadetçi, reformist ilerleme dönemleri değil. Ama liberaller gerçeği ters yüz ediyorlar! Önemli olanı muhtemem bir tarih yapımı olarak yutuyorlar. Ezilen ya da haksızlığa uğramış kitlelerin eylemsizliğini, bürokratların ve burjuvaların çalışmasındaki 'sistem'in zaferi olarak görüyorlar.... (30)]

Yine:

[Devrimci kasırga dönemlerinde, halkın, özellikle proleteryanın, fakat ayrıca köylülerin örgütlenme yetenekleri, sakin (bitkin at) olarak isimlendirilen tarihsel ilerleme dönemlerinde olduğundan milyon kere daha güçlü, tam ve üretken bir biçimde açıda çıkar.(31)]

Devlet ve Devrim, karşılıklı bir ilişki içinde, 1917 yılındaki mücadelelerden etkilenmiş ve onların etkilenmiştir. Lenin'in bu çalışması teori ve pratiğin kusursuz bir sentezidir. Çalışmanın gerek kalkış noktası, gerekse nihai amacı devrimci pratiktir -bağlayıcı halka ise devrimci teoridir. Teori, buna karşılık, doğrudan pratikle bütünleşir.

Devlet ve Devrim, bilimsel temkinlilik ile eyleme yönelik gerçek bir iradenin dikkate değer bir kombinasyonunu sunar. Bu çalışma, Lenin'in yazılarının doruk noktasıdır -ve bir vasiyetname olarak nitelendirilebilir. İlk muzaffer proleter devriminin rehberi olmuştur ve gelecekteki devrimci mücadelelerde öneminin daha da artacağı kuşkusuzdur. Bu yapıyıt, bir başka açıdan da tarihsel bir öneme sahiptir: Stalinist devlet kapitalizmine ve diğer yerlerde ağrı-bürokratik rejimlerin gelişmesine varan bürokratik yozlaşmaya karşı bu eserin ruhuna başvurmak adeta kaçınılmaz bir zorunluluktur.